

## З ЕТНОГРАФІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ НИКАНОРА ДМИТРУКА

Оксана Рубан



Никанор Костьович Дмитрук (1902 – 1937) – етнограф, аспірант кафедри етнографії Волинського краєзнавчого музею (науковий керівник – В. Кравченко), співпрацював з Етнографічною комісією ВУАН, публікувався в «Етнографічному віснику»; репресований 1937 року, місце і точна дата смерті – невідомі, реабілітований 1957 року.

Перший огляд життєвого шляху й наукового доробку Н. Дмитрука здійснив С. Музиченко (передмова до публікації статті Никанора Костьовича «45 років етнографічної діяльності В. Г. Кравченка») <sup>1</sup>. Основою цього огляду стала анкета <sup>2</sup>, надіслана Н. Дмитруком до Етнографічної комісії ВУАН 1929 року. Вона збереглася в Архівних наукових фондах рукописів та фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (далі – АНФРФ ІМФЕ).

Народився Н. Дмитрук 1902 року в с. Лука Левківського повіту на Житомирщині. Збирацьку роботу розпочав 1920 року. Загинув молодим. Однак навіть не повні його матеріали, які зберігаються в АНФРФ ІМФЕ, свідчать про глибоку зацікавленість і професіоналізм записувача. Його записи вирізняються точністю і докладністю, добре паспортизовані. У фонді 1 (Етнографічна комісія ВУАН), окрім рукописних варіантів його робіт, що були свого часу надруковані в «Етнографічному віснику», містяться дві великі збірки записаних ним матеріалів: «Матеріали з народнього календаря, зібрані на Коростенщині р.р. 1927– 28–29. Зшиток Ій. 2.VIII.1929» <sup>3</sup> і «Матеріали з народнього календаря, зібрані на Волині 1924–1929 р. Зшиток 2й» <sup>4</sup>. Інформацію із цих збірників неодноразово використовували дослідники народної обрядовості. Вечорниці, купальські та петрівчані обряди

з першого зшитку опублікувала Т. Шевчук<sup>5</sup>. У фонді є збірка й менш відомих записів Н. Дмитрука — «Завмирання», записав в с. Дідковичах»<sup>6</sup>.

У 1927 році Н. Дмитрук узяв участь у експедиції Етнографічної комісії в район будівництва Дніпрельстану для вивчення лоцманства. Матеріали, зібрані ним під час експедиції, зберігаються у фонді 1 — «Оповідання про лоцманів. Записано на Дніпропетровщині»<sup>7</sup>. Вони ввійшли до збірки «Матеріали виробничих об'єднань. — Вип. 1. Дніпровські лоцмани», що вийшла друком 1929 року в Києві.

Збереглися також його роботи, опубліковані в «Етнографічному віснику»: «Про чудеса на Україні року 1923-го» (1925, кн. 1, с. 50 — 61), «З нового побуту» (1926, кн. 2, с. 31 — 37), «Голод на Україні р. 1921» (1927, кн. 4, с. 79 — 87), «Чудеса на Полтавщині року 1928-го» (1928, кн. 8, с. 170 — 180).

Менш відомі дослідникам, але не менш цінні записи Н. Дмитрука зберігаються у фонді 15 (В. Кравченко) АНФРФ ІМФЕ.

Увазі читачів пропонуємо записи етнографічних матеріалів з фонду 15: матеріали із

с. Троковичі Черняхівського району Житомирської області (переважно народне будівництво) (1923) і «Оранка, сівба і порання(є) в трьохпольній системі сільського госп-тва», здійснений 1924 року в рідному селі Лука Левківської волості.

З матеріалів про с. Троковичі Черняхівської волості Житомирського повіту (нині — с. Троковичі Черняхівського р-ну Житомирської обл.) для публікації взято два записи: від О. Сучка і З. Пилипчука. У матеріалах, записаних від О. Сучка, нумерація пунктів збережена (в оригіналі починається з пункту 6, деякі номери пропущені). У записах від З. Пилипчука нумерація пунктів відсутня. Матеріали написані фіолетовим чорнилом на різного типу аркушах та на зворотах бланків і документів Волинської губернської земської управи.

Матеріал «Оранка, сівба і порання(є) в трьохпольній системі сільського госп-тва» зафіксований фіолетовим чорнилом на білих нелінованих аркушах (17,5 × 22,5 см), зшитих білими нитками.

Тексти друкуємо зі збереженням орфографії, пунктуації та стилістики автора.

<sup>1</sup> Музиченко С. М. [Передмова]. Дмитрук Никанор. 45 років етнографічної діяльності В. Г. Кравченка // Народна творчість та етнографія. — 1990. — № 3. — С. 61–62.

<sup>2</sup> АНФРФ ІМФЕ, ф. 1, од. зб. 59, арк. 86.

<sup>3</sup> АНФРФ ІМФЕ, ф. 1, од. зб. 402, 179 арк.

<sup>4</sup> АНФРФ ІМФЕ, ф. 1, од. зб. 403, 139 + 104 арк.

<sup>5</sup> Никанор Дмитрук. «Нехай моя ганганина гойдає...» (вечорниці, купальські та петрівчані

обряди Житомирського Полісся в записах Никанора Дмитрука) / підготувала Т. Шевчук // Народна культура українців: життєвий цикл людини. — Київ, 2010. — Т. 2. Молодь. Молодість. Молодіжна субкультура. — С. 538–544.

<sup>6</sup> АНФРФ ІМФЕ, ф. 1, од. зб. 469, 62 арк.

<sup>7</sup> АНФРФ ІМФЕ, ф. 1, од. зб. 472, 270 арк.; од. зб. 473, 142 арк.